

Наше Слowo

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAIŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік Lxviii № 51 (3462) Варшава, 24 грудня 2023 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

З Різдвом Христовим та Новим 2024 роком. с. 2

Церква в Білому Борі – це унікальна «ікона». с. 8

«Співають діти, співає нація». с. 10

ISSN 027-8254

Новонароджений Ісусе Христе!

Мир і радість принеси на землю людям,
бо того кожен з нас очікує для себе і ближніх.
А наші доми в сімейному колі заповни атмосферою
любові, втіхи і родинним теплом.
Усім нашим вірним читачам і приятелям
більше надії на перемогу та здоров'я
на кожен день Нового 2024 року

зичить

Редакція «Нашого слова»

Різдво Христове 2023. З Вірою та Надією!

Другий рік поспіль зустрічаємо Різдво Христове під час повномасштабної війни, яку розв'язала росія проти України. За останній рік ми уважно сліdkували за подіями на фронті, за тим, що відбувалося в Україні, Польщі та світі. Україна перейшла на новий церковний календар. Державні свята, прив'язані до нього, помінjali дати. Українська греко-католицька церква та Православна церква України перейшли на новий календар. Для багатьох із нас це досить незвично і мусимо до цього звикати. Віддавна ми про це говорили, думали та сперечалися. Війна поставила крапки над і та вирішила, за якими зразками маємо рахувати час та відзначати свята. Вірні Польської автокефальної православної церкви святкують без змін. Отже, маємо в громаді два церковні календарі.

Але, незважаючи на те, коли і чому, саме в цьому часі будемо святкувати. Христове Різдво для всіх українців було і буде святом Радості від Народження Спасителя, святом Надії та насагою для витривалості. Цього так багато нам потрібно саме зараз. Жорстока війна забрала життя десятків тисяч наших воїнів та мирних жителів. Мільйони сімей покинули свої домівки та розділені зараз по різних країнах. Діти ростуть без батьків та своїх друзів поза родинними домами. Лютий московський ірод не вщухає. А люди, і в Україні, і у світі, поволі звикають до його божевілля. Так сильно нам сьогодні потрібна Надія та світло з Неба, яке поведе нас до свободи. Так дуже потребуємо Зірки з Неба і ангельського голосу: «Не бійтесь! Я звіщаю вам велику радість, що буде радістю всього народу. Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, він же Христос Господь».

І хоча довкола нас так багато лиха, болю та печалі, ми піднімаємо голови та споглядаємо на цю єдину Зірку! Вифлеємську! І з усієї сили колядуємо: «Глянь оком щирим, о Божий Сину, на нашу землю, на Україну». І віримо, що Він гляне! А нам потрібно робити все, що можливо, щоб Україна перемогла і звільнилася від московського тирана та ми могли зібратися в наших церквах, біля наших ялинок, сісти до наших святкових столів та спільно святкувати. Які б там не були люті іроди, Народився нам Христос!

На жаль, за українськими столами будуть цього року нові порожні місця – тих Героїв, які впали на полі бою, тих, хто в окопах та бліндажах, тих, кого москальські орки вигнали з домівок на чужину, до сучасних єгиптів.

Нашим воїнам бажаємо Перемоги, Незламності, Сили та щасливого повернення до своїх рідних. Бажаємо здійснення мрій всім українським дітям! Щоб всі батьки повернулися з фронту живі та здорові! Щоб всі мами тулили їх до сердець та додавали сил і мудрості йти в життя. Тим, хто на чужині страждає, – скорого повернення додому. Тим, у кого війна забрала рідних, – втіхи та впевненості в Перемозі! Тим, хто допомагає в тилу, – Незламності та Витривалості!

Нашій громаді у Польщі, членам ОУП, ієрархії та духовенству українських Церков, всім нашим приятелям, яких ми так багато маємо, – Різдва Христового та Нового Року кращого: Переможного та Відважного!

Хай запанує мир, любов та радість в Українській Хаті, колачі з ярої пшениці загостять на різдвяних столах, смачна кутя осолодить Свята, а дзвінка коляда несеться горами та степами, там, де були, є та будуть українці.

Христос Раждається!

Мирослав Скірка, голова Об'єднання українців у Польщі

Ambasada Ukrainy
w Rzeczypospolitej Polskiej

Шановна українська громадо!

Від колективу Посольства України в Республіці Польща та
від мене особисто прийміть щирі вітання з нагоди
Різдва Христового та Нового Року!

Різдво – час надії, добра та любові.

Сьогодні наші серця сповнені вдячності до кожного, хто надає
прихисток від російської агресії, допомагає вистояти та наближає
нашу перемогу: військових, волонтерів та міжнародних партнерів.

Активна громадянська позиція та небайдужість, які стали символом
підтримки та єдності, неодмінно будуть винагороджені нашою
перемогою. Бо світло завжди перемагає темряву.

Бажаю, щоб світло Різдвяної зірки зміцнило віру, сприяло
реалізації мудрих задумів та здійснило наше спільне бажання -
вигнати агресора з України та повернутися до звичайного мирного
життя.

Христос Роджається! Славимо Його!

Посол України в Республіці Польща Василь Зварич

Дорогі Читачі!

Бажаю усім, щоб, попри цю незвичайну
ситуацію в Україні,
Різдво принесло у Ваші хати радість,
щастя, здоров'я Вам,
а також Вашим рідним і близьким.
Нехай збуваються всі, навіть найменші
мрії, а Різдвяна зірка показує завжди шлях
доброти, любові, взаєморозуміння.

Вицемаршалок
Вармінсько-Мазурського воєводства
Мирон Сич

Христос Раджається!

У цей винятковий час
Різдва Христового
хочемо поділитись з Вами святковим
настроєм радості та надії,
а також відчуттям спільноти
з близькими та Батьківщиною.
Бажаємо Вам родинних Свят,
сповнених любові та злагоди.
Нехай кожен день Нового 2024 року
приносить Вам
маленькі і великі радості.
Зі щирими побажаннями,
члени Головної управи
Об'єднання лемків у Польщі

ШАНОВНІ УКРАЇНЦІ ТА ДРУЗІ УКРАЇНИ!
СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ ЩІРО ВІТАЄ ВАС
З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ТА НОВИМ РОКОМ!

У ці Різдвяні дні я запрошую Вас приєднатися до Світового
Конгресу Українців у двох спеціальних збірках коштів,
які наближають нашу Перемогу.

Перша збірка - для підтримки адвокаційної роботи Світового
Конгресу Українців. Завдяки Вашій підтримці, СКУ суттєво
посилив та далі планує посилювати адвокаційні зусилля у світі,
наближаючи нас до спільної перемоги.

Друга збірка - забезпечення Збройних Сил України
через ініціативу Unite with Ukraine. Від початку повномасштабної війни
ми надаємо потужну допомогу українським захисникам та захисницям,
закуповуючи та постачаючи все найнеобхідніше, включаючи військове
спорядження, тактичну медицину, дрони та броньовану техніку.

У світле свято Різдва - будьте з Україною! Долучайтесь
до збірок СКУ на підтримку адвокації та наших захисників.
Наближаймо перемогу! Адже лише разом ми сильні
й непереможні.

Пам'ятаймо про Україну в наших молитвах і продовжуймо
її підтримувати своїми діями і надалі!

Бажаю Вам і Вашим близьким радісного і благословенного
Різдвата успішного Нового року!

Христос народився! Славимо його!

Павло Грод
Президент Світового Конгресу
Українців

Будьте щедрими та підтримуйте
UkrainianWorldCongress.org/donate

Село Шепіт, Івано-Франківська область

Тетяна СЕМАКОВСЬКА

Фото з архіву героїні статті

Old Khata Book: дві сестри об'їздили 100 сіл і зазнімкували старі хати

У 2020 році дві сестри, Світлана Ославська та Анна Ільченко, започаткували амбітний проєкт. Дівчата вирішили зазнімкувати старовинні українські хати в селах України. Так почалася незабутня експедиція, яка загалом тривала три роки. За цей час сестри побували практично у кожному регіоні України й познайомилися з різними людьми, був навіть випадок, коли сестер прийняли за шахрайок. З якими ще викликами зіткнулися дівчата протягом подорожі та яким є результат їхніх трирічних експедицій – про це ми розпитали у Світлани Ославської, авторки книги «Сєверодонецьк. Репортажі з минулого».

Сестри Світлана Ославська та Анна Ільченко

Як все почалося

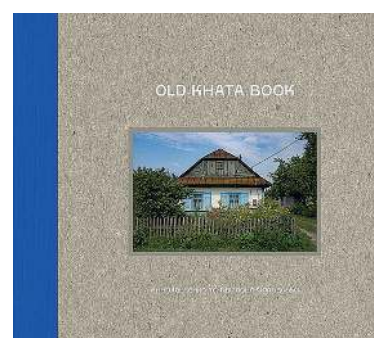
Світлана та Анна виростили у Сєверодонецьку – це місто у Донецькій області, у якому до повномасштабної війни проживало близько 100 тисяч осіб, але в червні 2022 року його окупували росіяни. Саме тут пройшло дитинство дівчат, які вже змалку цікавилися культурою села. Сестри виростили й знайшли себе у житті: Світлана стала письменницею, а Анна працює фотографкою.

«Ми з Анною часто їздили в поїздки і робили репортажі для різних українських медіа. В цих подорожах ми завжди зауважували хати у різних селах України. Якось дійшли висновку, що нам потрібно не просто захоплюватися

тими хатами, а зробити якийсь твір, який би був про ці хати й відображав наш інтерес до них, наше зацікавлення, наше захоплення», – розповідає Світлана Ославська.

Дівчата разом вирішили, що результатом їхньої поїздки має бути фотокнига. Від цієї ідеї вже відштовхувалися і збирали матеріали, придумували формат. Світлана згадує, що вони з сестрою не хотіли, аби це був простий фотоальбом. Натхнення для роботи черпали насамперед у людях. Дідусі та бабусі у віддалених селах, жінки після важкої роботи в полі, дітлахи, які гралися на дорозі, – все це стало натхненням для Old Khata Book.

«Я думаю, що ми розуміли і бачили той пласт української культури, який був трохи недооцінений. Звісно, що й до нас хатами в селах люди цікавилися. Мені здається,

це почалося тоді, відколи традиційна українська культура почала зникати, а люди почали мігрувати до великих міст – тоді поступово й з'являються різні дослідники на-родної культури», – розмірковує героїня.

Сестри надихнулися Франком

Світлана каже, що ідея їздити у сільські експедиції, аби поринути у побут та звичаї, якими живуть селяни, не нова. Наприклад, цим займався український письменник Іван Франко зі своїми товаришами. Парубки їздили до різних сіл Галичини, записували розмови з людьми в блокнотики, а на основі цих записів видавали праці, робили етнографічні довідки.

Таким же шляхом йшли і Світлана з сестрою. Вони працювали на межі етнографії та документального фотопроєкту, а свою книгу назвали документальним візуальним есеєм.

Щоб розпланувати свій маршрут селами, дівчата детально продумали план доїзду – вони жили у різних містах й на час експедицій у пріоритет ставили цей процес, а не роботу чи особисте життя. Загалом, за три роки сестри об'їхали близько сотні сіл. У кожному селі залишалися на 2-3 дні, аби встигнути все пофотографувати й поспілкуватися з місцевими людьми.

Тут потрібно розуміти, що класичних, у нашому уявленні, готелів у селах немає. Тобто не можна забронювати собі добу й бути впевненим, що буде де спати. Часто саме знайомі чи друзі допомагали дівчатам знайти ночівлю. Згодом про експедицію сестер дізналося ширше коло, й люди з сіл самі почали їх запрошувати, пропонувати ночівлю.

Як обирали села для експедиції

Світлана розказує, що у виборі сіл часто орієнтувалися на вже відомі населені пункти – наприклад, село Космач, що Франківщині. Але не завжди такий підхід спрацьовував, бо у всім відомій Петриківці було досить мало цікавої архітектури, адже багато хат у громаді відновили й встановили там сучасні матеріали. Також дівчата керували своїм власним принципом для відбору сіл, а саме – їхали навмання.

«Пам'ятаю село Суботів у Черкаській області. Воно, загалом, досить відоме туристам, туди їздять. Там є така церква, дуже красива, давня. Я взагалі до цих поїздок не ставилася, як до якогось проєкту, де в мене є дедлайн та чіткий план. Ми насолоджувалися всім, усіма складностями дороги, та навіть тим, що автобуси ламалися, а ми опинялися десь в якомусь містечку, не знаючи, як з нього вибратися», – згадує свої експедиції героїня.

Один із яскравих спогадів – село у західній частині України, куди дівчата вибралися взимку. Погода тішила снігом, але через це було важко їздити дорогами, адже в селі вивав чималий обсяг снігу, й автобус не міг їхати під гору.

Період експедицій сестер припав на епідемію коронавірусу, коли пересування країною було обмеженим. Але дівчата все-таки поїхали на Закарпаття, знімали хати там, а потім почали хвилюватися, що підхопили вірус. Щоб переконатися, що все гаразд, їхали аж в Ужгород робити тест. Коронавірусу тоді не виявили.

Село Ягідне, Чернігівська область

Як збирали фото хат

Спершу сестри дещо ускладнили собі процес й вирішили, що повинні просити письмового дозволу на зйомку старовинних хат у господарів. Але такий підхід не добре себе зарекомендував, бо люди не довіряли незнайомкам, а тим паче тоді, коли вони просили підписати згоду на зйомку.

«Письмову згоду на зйомку ми спробували зробити у Чернівецькій області, попросили кількох людей підписати. Люди підписали, ми поїхали, і потім нам за кілька годин чи на другий день дзвонять сердиті родичі, які нічого не хочуть слухати, кричать в слухавку, що ми шахрайки. Вони подумали, що ми їхніх родичів змусили переписати хату на себе», – згадує Світлана.

Після цього випадку сестри вирішили, що краще встановити дружні контакти з місцевими й у розмові більше дізнаватися про їхнє життя, адже люди самі ним ділилися й погоджувалися, аби їхній дім фотографували для пам'ятки.

Гостинність та відкритість людей

Кожне село, де були сестри, відрізнялося одне від одного, втім спільну рису мали всі – це свій уклад життя. Найціннішими моментами для дівчат ставали ті, коли люди запрошували їх до себе додому, бо були готові ділитися своїм приватним життям.

«Ми з Анею виростили у місті – і я не уявляю, як якась незнайома людина встала би в мене на порозі й сказала: я роблю книжку про квартири. І я їй така: заходьте, я присвячу вам дві години свого часу. Ні, так не буде, для цього потрібна попередня домовленість, треба розуміти, що та людина взагалі нормальна. Ось, а тут ти приїжджаєш, і людина тебе допускає. І це дуже гарно, що так буває», – каже письменниця.

Вікна з села Нижні Станівці та Верхні Станівці, Чернівецька область

А ще Світлана Ославська пригадує випадок, як один із місцевих мешканців села не розумів поняття «робити книжку».

«Ми кажемо, що робимо книжку, а чоловік, який дуже старший, не розуміє і питає: яку книжку, як Біблія? Потім у нього були ще версії, що домова книга. Тобто в його житті існували насправді дві книги, які він міг згадати. Це Біблія і домова книга. Яка й не зовсім книга, а збірник документів про будинок», – каже героїня.

Бессарабська архітектура та миколаївські кактуси

Серед тих сіл, які запам'яталися Світлані, була, зокрема, Успенівка Одеської області – це село належить до регіону історичної Бессарабії. Особливістю домівок тут були леви на фронтонах, фігури тварин, виліплені та рельєфні. Часто місцеві мешканці розфарбовували їх різними кольорами. Посередині стіни оздобленої хати нерідко можна було побачити ініціали власника господарства або ж того, хто колись збудував цю оселю. Так селяни бережуть пам'ять та історію свого краю.

Такі цікаві деталі насправді є в кожному регіоні, варто лише бути пильними. Вразила сестер й Миколаївська область, де всюди в архітектурі можна прослідкувати блакитний відтінок. До слова, саме блакитний колір став основою для візуального вигляду майбутньої книги. Проте справжнім здивуванням на Миколаївщині став живопис з кактусів, пригадує Світлана Ославська, адже це не зовсім притаманна Україні садова культура.

Село Успенівка, Одеська область

Свою експедицію дівчата продовжили й у 2022 році, коли вже тривала повномасштабна війна. За час подорожей сестри не встигли відвідати та пізнати Донецьчину та Запорізьку область, але сподіваються, що згодом також зможуть її зазнімкувати для фотокниги.

Роки експедицій сестри втілилися в унікальній фотокнизі. Тут зібрали світлини з понад сотні сіл України. На знімках ми бачимо не просто хати, а оселі, які розповідають цілі історії життя людей. Old Khata Book вийшла в українському видавництві «Човен». Із візуальним наповненням та впорядкуванням книги працювала дизайнерка Катерина Смолярова.

Фотокнигу замовляють не тільки українці, але й ті, хто хоче більше дізнатися про Україну. Найдальша локація, куди потрапила Old Khata Book, – це Нова Зеландія, а з найнесподіваніших – Катар. Найбільше книжку замовляли до США, Канади і Великобританії.

Придбати частинку української культури, яку відобразили у фотокнизі, можна вже від грудня. Більше інформації – на фейсбук-сторінці facebook.com/oldkhataproject.

Село Баня-Березів, Івано-Франківська область

Павло Лоза

Фото з фейсбук-сторінки Люби Саварин

«Червона калина» в Мокрому

Виступи художніх колективів, виставка картин, подяки людям, причетним до підтримки України, та насамперед збір коштів для українських воїнів. З цих елементів складався цьогорічний концерт «Червона калина». Подія відбулася 26 листопада в селі Мокре на Підкарпатті.

Традиція листопадових музично-поетичних вечорів у Мокрому – дуже давня. Цього року концерт відбувся 22-й раз.

– Завжди в листопаді згадуємо сторінки з історії України. Інколи – сумні, трагічні, зокрема Голодомор. Уже з новітньої історії можна назвати початок Майдану, – говорить Маріанна Яра, заступниця голови Сяніцького відділу ОУП. Як зазначає діячка Об'єднання, зазвичай такі вечори є тематичними.

– Були вечори про Січових стрільців та українське підпілля. Протягом останніх двох років провідною темою на концертах є війна в Україні. Тому цьогорічний вечір мав назву «Разом з Україною – до перемоги», – наголошує сянічанка.

У межах заходу відбувся збір на підтримку ЗСУ. Зібрані кошти будуть призначені на закупівлю термобілизни для військових.

– Завдяки щедрості мешканців Мокрого та інших сіл, котрі відвідали подію, ми зможемо одягнути в теплий одяг пів сотні військових, – розповідає Маріанна Яра.

Гроші отримано не лише від пожертв учасників. Під час вечора відбулась виставка робіт Романа Сцібайла, підлітка з України, який від минулого року живе в Сяноці. Молодого автора картин привітав і представив зі сцени український художник із Мокрого Мирослав Гаврилець.

– Роман не планував продавати свої картини. Але під час виставки зверталися люди з проханням купити його роботи. Чотири картини хлопець продав за 400 злотих.

Він віддав усі гроші нам, і так долучився до збірки, – додає діячка ОУП із Сянока.

Звісно, була й музика. На сцені виступили ансамбль пісні й танцю «Ослав'яни», вокальні ансамблі «Сьпіванка» з Мокрого та «Лем Ми» з Команьчі, а також колектив молоді з Сянока, членами якого є вихідці з України. Звичайно, можна було послухати й вірші. Серед інших, їх зачитала львівська актриса Наталя Довгалюк.

На заході також була присутня Люба Саварин, голова благодійного фонду «Твори добрі справи». Українка від імені свого фонду та організації «Львів ОПР» вручила подяки українцям Сяніччини, котрі зробили найбільший внесок у підтримку України та українських воїнів. Саме з цими організаціями співпрацюють волонтери із Сянока та Мокрого.

Відзначені дипломами – всередині Люба Саварин

– Дуже приємно отримувати грамоти та подяки. Проте найбільшою цінністю для нас є те, що ми маємо партнерів, яким віримо, з якими співпрацюємо та будемо співпрацювати надалі, – підкреслила Маріанна Яра.

Дипломи отримали Перемисько-Горлицька православно-епархія, а також православні парафії в Сяноці, Морохові та греко-католицька парафія в Мокрому.

Слід додати, що Люба Саварин, яка очолює теж товариство «Бойківщина» в Самборі, відвідала рідні землі, адже її коріння за лінією батька – саме з сіл Мокре та Вишочани.

Організатором поетично-музичного вечора в Мокрому був Сяніцький відділ Об'єднання українців у Польщі на чолі з Марією Білас. ●

Ансамбль «Лем Ми» з Команьчі

Роман Сцібайло та Мирослав Гаврилець

Анна ВІННИЦЬКА

Фото авторки статті

Церква в Білому Борі – це унікальна «ікона»

«Хотів би сказати, що й сьогодні залишаються питання й виклики для особливого сприйняття, богословського пізнання всієї повноти змісту та значення архітектури, стилю, ікони новопобудованої церкви Юрія Новосільського – художника, визнаного в усьому світі найбільшими мистецькими авторитетами. Церква в Білому Борі залишається не лише унікальним місцем для ікони, для її споглядання всередині храму, але водночас, і потрібно це особливо підкреслити, ззовні вся церква стає унікальною „іконою“ для навколишнього світу. Білобірська церква є свідомством для світу. Тому що засвідчує й відкриває йому інший світ – бажаний».

Саме ці слова отця Йосифа Улицького, одного з ініціаторів побудови церкви за проектом видатного іконописця Юрія Новосільського, прозвучали на науковій зустрічі в Білому Борі. Їх зачитав під час панахиди в пам'ять про Юрія Новосільського, що відбулась перед зустріччю, отець Маріуш Дмитерко – нинішній парох греко-католицької парафії в Білому Борі. Парафія організувала захід разом із білобірським гуртком ОУП. Наукова зустріч була завершенням місцевих відзначень із нагоди сотої річниці від дня народження Юрія Новосільського. Художник, графік, сценограф, теоретик мистецтва, філософ, теолог, один із найвидатніших сучасних іконописців – його творчий та інтелектуальний доробок належить і польській, і українській культурам. З нагоди ювілейної річниці Сейм

Польщі оголосив 2023 рік роком Юрія Новосільського. У 1998 році греко-католицьку церкву в Білому Борі було визнано перлиною польської сучасної архітектури, а у 2006 році храм зараховано до 20 найважливіших споруд III Польської Республіки.

– Відзначення сторіччя від дня народження Юрія Новосільського в Білому Борі було особливою нагодою, щоб у багатовимірній творчості художника побачити Новосільського насамперед як творця сакрального мистецтва, скерованого на створення простору для Бога. Щоб через мистецтво людина могла шукати Всевишнього, знаходити його, спілкуватися з ним і обожуватися, – наголосив отець Маріуш Дмитерко.

У науковій зустрічі взяли участь Кристина Черні – мистецтвознавиця та критикиня, біографія Юрія Новосільського, Іренеуш Марканич – директор Регіонального музею у Щецінку та Богдан Тхір – журналіст, учитель та громадський діяч. Конференцію супроводжувала виставка «Мрія, що здійснилась. Шедевр професора Юрія Новосільського в Білому Борі», на якій було представлено фотографії, що зображають побудову церкви, та репродукції картин митця.

– Нашу виставку ми назвали «Мрія, що здійснилась», а повинні були – «Мрії, що здійснились», оскільки цей шедевр, що сто-

Голова міської ради Влодзімеж Шидивар, голова білобірського гуртка ОУП Володимир Філь, парох греко-католицької парафії Маріуш Дмитерко, бургомістр Білого Бору Павел Міколаєвський

їть у Білому Борі, став результатом трьох мрій. Першою була мрія отця Ярослава Мадзеляна, який у 1977–1990 роках був тут парохом. Саме отець Ярослав на зламі 70–80-х років мріяв про те, аби в ті важкі часи побудувати в Білому Борі церкву. Другу мрію про свою церкву виношувала наша спільнота. І до цього додалась мрія Юрія Новосільського, – наголосив Володимир Філь, голова білобірського гуртка ОУП, співорганізатор наукової зустрічі та виставки.

Досі в місцевій парафії зберігаються дві гравюри (їх було 7), які відображають концепцію побудови білобірської церкви. Це роботи самого Юрія Новосільського. На жаль, п'ять гравюр минулого року потрапило на аукціон, де їх було продано.

«Моя найбільша мрія запроєктувати цілий храм – здійснилася. З дитинства я мріяв створити проєкт сакральної споруди. Співпрацював з архітекторами, робив поліхромії, але це були лише окремі частини. А я хотів створити щось з самого початку, від основ», – казав у 1998 році Юрій Новосільський. Саме це й зробив митець у Білому Борі.

Через рік після освячення церкви, у 1998 році, видатний історик мистецтва, професор Ягеллонського університету Мечислав Порембський у місячнику «Муратор» писав: «Входячи всередину будівлі, як і входячи всередину картини, переходимо певний поріг, щоб опинитися в іншому світі – у світі *sacrum*. Як трапилось, що художник стає архітектором, що проєктує, буде, згідно з власним задумом вбирає в деталі, кольори й фігурні оздобы споруди, яку йому доручили створити? Знаємо такі випадки з епохи Середньовіччя: Джотто споруджав флорентійську кампанілу (дзвіниця в італійській архітектурі доби Середньовіччя та Відродження – прим. ред.). Пізніше, в добу Ренесансу, варто згадати геніальну багатогранність Мікеланджело. І з цього погляду картина зовсім не відрізняється від архітектонічної будівлі. Картина також має зовнішню частину, тільки не об'ємну, а частіше плоску поверхню. І має свій інтер'єр, який можемо побачити, до якого входимо і в якому, як колись сказав Тадеуш Ружевич, хотілося б залишитися, оселитися».

У наш час таким багатограним художником, як Джотто та Мікеланджело, є Юрій Новосільський. Стоячи перед фасадом храму в Білому Борі, виникає враження, що дивимося не на будівлю, а на величезну картину. Напевно, так здається через широку поверхню, на якій митець розмістив поліхромію та композицію з трьох дверей, котрі нагадують іконостас. Юрій Новосільський створив власний шедевр, який захоплює простотою та сучасністю, водночас відсилаючи до перших століть християнства. Митець довів, що абстракція може бути новою альтернативою для традиційних сакральних споруд.

– Від самого початку у творчості Юрія Новосільського я найбільше любила абстракції та ікони, а згодом помітила, що сакральна творчість митця не до кінця вивчена. Тому обрала саме цю тему. Знала, що для Юрія Новосільського сакральне мистецтво було дуже важливим. Бо багато художників так званої краківської групи (до якої належав теж Юрій Новосільський – прим. авт.) чи сучасних митців розмальовували костели або займалися сакральним мистецтвом, щоб прогодувати себе, розглядаючи це як амбітний додатковий заробіток. Для них справжнє мистецтво було, однак, у галереї. Натомість у Юрія Ново-

Кристина Черні – мистецтвознавиця та критикиня, біограф Юрія Новосільського на фоні виставки митця

сільського захоплює те, що він говорить до Бога й до нас однією мовою. Він навіть колись сказав, що коли б мав малювати в церкві по-іншому, то не малював би зовсім. Я мушу говорити власною мовою, і це моя правда, – розповідає Кристина Черні.

Розмовляти про Бога важко, оскільки для нас це особиста тема. Кристина Черні нагадала, що Збігнєв Подгужець хотів поговорити про Бога з видатними особами, і єдиний, хто погодився на таку розмову, був Юрій Новосільський. На основі тих розмов була створена книжка «Мій Христос. Розмови з Юрієм Новосільським».

– Коли Новосільський говорив про Бога, людина йому вірила. Я ніколи не зустрічала іншого митця, якому б люди так довіряли. Хоча я історик мистецтва, але дуже багато завдячую Новосільському, коли йдеться про духовність. Він мене сформував. Юрій Новосільський казав: «Усього боюся. Це люди погані, а світ – страшний. Єдине, чого не боюся, – Ісуса Христа. Він мій Спаситель». Він спирався на Ісуса Христа з усією своєю слабкістю, гріхом, падіннями, щоб кожного разу підводитись і нарешті залишити такий шедевр, як церква в Білому Борі, – наголосила Кристина Черні. ●

Панахида в пам'ять Юрія Новосільського

Григорій СПОДАРИК

Фото автора статті

«Співають діти – співає нація»

Гурт «Мелодія» з Білого Бору

Під таким гаслом проходив XX Огляд української співаної поезії, авторської та сучасної пісні в Ольштині. Правдивість цих слів довело понад 150 дітей із Бартошиць, Білого Бору, Венґожева, Срокова, Доброго Міста, Ґурова-Ілавецького, Кандит, Оструди, Венцків, Собехів та Ольштина.

– Пісня – це особлива частина нашого генетичного коду, вона наша розрадниця та зброя, у ній зафіксована наша історія та вікова мудрість. Її потрібно передавати з покоління в покоління, бо вона усіх нас об'єднує, – від імені організаторів, відкриваючи захід, звернувся Петро Табака, голова ольштинського гуртка Об'єднання українців у Польщі.

Українська музика – у нас у крові

А які враження мають головні герої заходу? Серед старшої групи виконавців виступав сімнадцятирічний ольштинянин Петро Холєвка, який розповів, що спів – це

його життя. Українські пісні він виконував майже завжди, свої здібності розвивав у ансамблі «Сузір'ячко». Він потрапив туди в дитячому віці, коли перший керівник ансамблю Андрій Цюпа почув хлопця в церкві й сказав батькам привести дитину на проби. Згодом Петро закінчив музичну школу.

– Мої однолітки грали у футбол чи інші ігри, а я співав. Без цього просто б не міг жити. Люблю кожен стиль музики: від класичної до естрадної. Українська пісня мені особливо близька, бо вона моя рідна, я її маю в крові, – сказав молодий артист. Під час огляду Петро виступав сольо й у дуєті з Лєною Гнатюк – іще однією талановитою представницею нашої громади. У сольному виступі Петро подарував публіці пісні «Очі, мов зорі» та «Ніч яка місячна». Обидві – про любов, обидві в самого виконавця напочатку викликали сильні почуття. Другий твір він вибрав, бо хотів, щоб на огляді пролунала українська класика.

Переможна пісня

Діти не повинні бачити війни, говорити про неї, співати чи навіть думати. Однак через російських загарбників юні українці сьогодні співають: «А ми ніколи не забудем тих кривавих днів, України втрачених синів!» Ці рядки разом із друзями виконував Гриць Стец із Ґурова-Ілавецького. Він свідомо обрав пісню про війну:

– Але це переможна й радісна пісня. Вона розповідає про війну, але таку, яка закінчиться, – зазначив Гриць Стец, одразу додавши. – Я думаю, що Україна перемає.

Про свою участь у таких заходах він говорить:

– Я тут докладаю й свою цеглину до допомоги Україні й поразки росії.

Гриць згадує також, що співати почав із колядок, яких навчила його бабуся. На огляді виступав раніше, але че-

Ансамбль «Заграва», діти зі Срокова та Венґожева

Учениці з пункту навчання у Венцках

рез пандемію це відбувалось в онлайн-форматі. У цьому заході молодий артист цінує можливість вийти на сцену самому й послухати інших. Однак не порівнює й не оцінює – не любить цього і вважає непотрібним.

Кожен концерт – велика справа

На сцені виступили й господарі заходу – ольштинський ансамбль «Сузір'ячко» під керівництвом Дарії Булки-Бзіль. Вона підкреслює, що часто значну увагу приділяють тому, щоб усе було рівно та ідеально.

– Але діти такі креативні, й у них так багато експресії, що робити все під лінійку просто не вдається, – говорить керівниця ансамблю, спираючись на досвід роботи в садочку і яслах. На її думку, творча активність молодих українців – це завжди більше, ніж просто репетиції та виступи. – Діти чекають кожного виїзду, де часто в автобусі, протягом усієї дороги, ми співаємо. Це нас зближує. У команді старші діти вчать молодших, а виступи заохочують інших приєднатися до нас. Ансамбль увесь час працює, увесь час приходять діти. Найважливішим є те, що вони можуть тут зустрітися. Однієї зустрічі в церкві щонеділі – трохи замало, щоб зацікавити дітей нашою культурою, яка є особливою.

Керівницю «Сузір'ячка» надзвичайно тішить дуже серйозний підхід молодих артистів до кожного свого виступу.

– Майже ніколи під час проб програма не виходить їм так добре, як потім на сцені. Мені здається, що вони завжди дають тут 110% своїх можливостей, – підкреслює пані Дарія.

Огляд, який проходить на професійній сцені музичної школи, має високий ранг, але для учасників «Сузір'ячка»

Діти з української школи у Бартошицях

Петро Табака вручає пам'ятні грамоти

так само емоційним був і тогорічний, дуже камерний, концерт у церковному залі для громадян України, які мушили втікати від війни.

– Не важливо, чи це така сцена, як тепер в Ольштині, участь у наших фестивалях у Кошаліні та Ельблонзі, чи якісь маленькі зали – кожен концерт ми сприймаємо як велику справу. Разом із молодими артистами завжди переживають їхні батьки, від яких отримуємо постійну підтримку, – підсумовує Дарія Булка-Бзіль.

Замало таких заходів

На огляд вперше приїхали учні української школи в Білому Борі. Серед їхніх опікунів була вчителька й членкиня Головної управи ОУП Катерина Полевчак.

– Ми в школі маємо здібну молодь, яка, крім того, що співає, грає також на таких інструментах, як піаніно, барабани, тромбон, гітара тощо. Вони об'єдналися в гурт «Доля», і це велика радість для нас. Цікаво, що гурт був створений минулого року завдяки участі в проєкті. Свої перші виступи розпочав колядуванням у польських культурних установах, – відзначила Катерина Полевчак. За її словами, у випадку молодих білобірчан виступи у себе вдома чи виїзди трохи далі стають сильним інтеграційним фактором і приносять величезне задоволення. Педагогиня не сумнівається у цінності таких заходів, як в Ольштині.

– Можливо, колеги з Головної управи ОУП не погодяться зі мною, але я вважаю, що таких заходів у нас замало. Можна б їх організовувати в регіонах, а потім зробити загальнопольський огляд. Ми маємо дитячі фестивалі в Кошаліні та Ельблонзі, але немає заходу, скерованого тільки до молоді, де могли б зустрітися учні та артисти наших ліцеїв.

Учасники події мали змогу переглянути мультимедійну презентацію, присвячену історії Огляду. Свято було нагодою подякувати голові Ольштинського відділу Степанові Мігусу, який започаткував захід, та лідерам місцевого ОУП, котрі продовжують його справу: Степанові Сахрину, Михайлові Кайді та Мирославі Четирбі-Піщак. Протягом останніх п'яти років організаційні справи бере на себе Петро Табака. На завершення зі словом подяки до молодих артистів та особливо їхніх опікунів звернувся владика Ольштинсько-Гданської єпархії УГКЦ кир Аркадій Трохановський, директорка української школи в Бартошицях Любомира Тхір та директор школи в Білому Борі Андрій Дрозд. ●

Анна ВІННИЦЬКА

Фото з архіву героя статті

«Українське кіно зараз виходить на світовий рівень»

Уже вп'яте в Кошаліні відбулися покази українського кіно, організатором яких від початку виступають Кошалінський відділ та кошалінський гурток Об'єднання українців у Польщі. Цього разу було представлено три фільми режисера Олеса Саніна: «Мамай», «Поводир» та «Довбуш». Стрічки можна було подивитися у Кошаліні, Колобжезі, Щецінку та Валчі. Кошалінську презентацію фільму «Довбуш» супроводжувала зустріч з Олегом Драчем, який у фільмі зіграв роль графа Денгофа – саксонця, посланця російської імператриці. Метою графа Денгофа був підкуп польської шляхти, яка мала проголосувати у Сеймі за лояльного до Росії кандидата чи влаштувати заколот проти корони й гетьмана Потоцького, щоб послабити Польщу. Після показу фільму мені вдалось поспілкуватись з Олегом Драчем, який тепер грає у відомому Центрі театральних практик «Гардженіце» неподалік Любліна.

– Розкажіть, будь ласка, про ваше особисте знайомство з режисером Олесем Саніним. Якими були початки вашої співпраці?

– Справді, з Олесем Саніним ми знайомі вже багато років, ще з часів театального інституту, тепер відомого як Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. Олесь вчився на акторському факультеті, а потім ще закінчив режисуру. Він знявся у фільмі Олеса Янчука «Атентат – Осіннє вбивство в Мюнхені» про Степана Бандеру, у якому зіграв роль українського патріота. Потім він почав працювати з камерою, тобто зайнявся режисурою. Першим його фільмом був «Мамай». Я на той час повернувся до Києва зі Львова, ми тоді часто зустрічалися. Я казав Олесю, що мені подобається його стиль, що в нього хороші режисерські риси. І так жартома сказав, що з радістю буду зніматися у нього в будь-якій ролі. Минали роки, Олесь зняв ще один фільм, в який мене не покликав (*сміється*). Аж нарешті з'явилася перспектива зіграти у фільмі «Довбуш». Ми тоді зустрілися заздалегідь, це було з ініціативи Олеса. Він сказав мені: «Знаєш: у фільмі є невелика роль, але вона дуже важлива», – і запропонував зіграти роль графа Денгофа, котрий, плетучи інтриги, хоче заволодіти землями, якими володіє польська магнатка Яблонська. Спочатку це була історія, дуже відмінна від тієї, що зараз представлена в кіно, тому що багато речей під час підготовки до фільму змінювалися – з'являлися нові акценти, більш співзвучні з сучасністю. Наприклад, коли в 2018 році почали знімати фільм «Довбуш», тривала війна з Росією, і це спонукало автора використати знану всім нам рису росіян – те, як вони поведуться у світі та як сварять між собою народи. Зрештою, у тому, що ми маємо сьогодні між Польщею та Україною, коли йдеться про черги на кордоні, дуже чітко простежується стиль КДБ чи ФСБ.

– Чи сподобалося вам грати графа Денгофа, все-таки це роль негативного персонажа?

– Про це мене питали й у Кошаліні. Тоді я відповів: «Хтось мусить зіграти Юду, щоб люди побачили між нами Ісуса». Це фраза, яка народилася саме під час кошалінської зустрічі. По-моєму, так і є, тому що на тих, хто грає негативних персонажів, лягає велика відповідальність, бо саме вони відтінюють позитивних героїв. Про це мені й казав Олесь, а я, сміючись, подякував йому за довіру. Від тієї нашої розмови минуло півтора року, й тоді до мене подзвонила знайома та сказала, що Санін викликає мене на проби. З цього почалася наша співпраця.

– Фільм «Довбуш» має найбільший бюджет за всю історію незалежної України – 120 мільйонів гривень. Це справді вражає. І саме ці гроші впливають на якість фільму, який захоплює глядачів неймовірними костюмами, краєвидами, динамічним монтажем, акторською грою, автентичними боями – можна ще перераховувати довго.

– Цей фільм став свідченням не тільки платоспроможності або можливості зібрати відповідні кошти, а показав те, що в Україні є фахівці, які можуть зробити конкурентні компоненти для фільму, зокрема костюми, реквізити, зброю, освітлення, озвучку, транспорт тощо. Це перший фільм, де зброя зроблена на замовлення, і вона стріляє. Раніше, коли в Україні пробували знімати фільм, то реквізит треба було десь позичати. Пам'ятаю, як позичали костюми для рейтарів (найманий солдат важкої кавалерії у Західній Єв-

Олесь Санін, Ірина Саніна та Олег Драч

На зйомках фільму «Довбуш» з Олесем Санінім

ропі XVI – XVII ст. та росії на початку XVIII ст. – прим. ред.) у творців фільму «Вогнем і мечем», коли до Києва приїжджав Єжи Гоффман. Я тоді з ним зустрічався в Кіностудії ім. О. Довженка, і він обіцяв, що допоможе нам, бо якраз тоді режисер Микола Мащенко знімав фільм «Богдан-Зиновій Хмельницький». Цей фільм був, однак, невдалим насамперед тому, що в ньому було використано архаїчний, ще радянський підхід, нефаховий. І дуже багато хороших ідей в Україні, які виходили на етап зйомок, завершувалися фіаско через те, що було недостатньо коштів. З маленьким бюджетом не можна залучити сильних професіоналів. Відомо, що люди шукають заробітку, а конкуренція в тому й полягає, щоб переманювати до себе найкращих акторів, режисерів, операторів, освітлювачів, костюмерів тощо. А Саніну вдалося зібрати хорошу команду завдяки власному авторитету, який він напрацював упродовж своєї кар'єри, роблячи попередні фільми. Отже, Олесь Санін – це яскравий приклад стоїка в мистецтві, у професії, режисер, який зробив себе сам, який ніколи не лінувався вчитися, експериментувати, і завдяки цьому ми маємо такого хорошого режисера. Мені цікаво, що в нього з'явиться наступним.

– Можливо, у новому фільмі Олесь Саніна ви також зіграєте якусь роль?

– Може, дасть Бог. Актори ролі не вибирають – це ролі вибирають акторів (сміється).

У ролі Вернигори (вистава «Весілля», Центр театральних практик «Гардженіце»)

– Фільм «Довбуш» – історичний та пригодницький, однак паралелі у фільмі – дуже сучасні. У контексті повномасштабного вторгнення росії в Україну значущість фільму зростає. Перегляд яскраво екранізованої легенди про українського героя, який бореться за незалежність своїх людей проти загарбників, безсумнівно, нагадує те, що сьогодні відбувається в Україні.

– Так, фільм – сучасний. Ба більше, можна сказати, що у фільмі показано, як російська цариця руками цього ж графа Денгофа, якого я зіграв, пробує посварити шляхту, щоб заволодіти Польщею, що в певний час і сталося. Це ж відбувається зараз: ті, кому це вигідно, сварять Україну й Польщу зсередини – як в одній, так і в другій державі. Треба пам'ятати, що війна – це не тільки стрілянина між державами на полі бою, на фронті. Це теж хитрі й підступні дії, змови, шпигунство, зрада, підкуп – це все в «Довбуші» показано. Але у своїй основі фільм не є політичним, це не політична агітка – це фільм, знятий як пригодницьке кіно. Тут можна навести приклад фільму «Хоробре серце» Мела Гібсона чи постать Робін Гуда, тому що бунтарі були в кожного народу.

– У кожного народу був свій Довбуш.

– Так, у кожного народу був свій Довбуш, і, зрозуміло, коли народ поневолений, тоді ідеалізує свого бунтаря. Очевидно, що бунтарі були далекі від того образу, якого вони набули вже після своєї смерті, через століття. Ті, хто жив у їхні часи, такими їх не знали. Але режисер Санін ставив собі завдання зробити фільм про основні людські цінності: про порядність, чесність, честь. Про те, що гідність і гордість – це не те саме, про те, що земля, на якій віками живе народ, належить цьому народу і що будь-яке завойоване неправдою добро, майно чи земля не принесуть щастя загарбникам і завойовникам. Я вважаю, що фільм – це хороша робота, здійснена в романтичному ключі, який буде краще зрозумілий молоді. Тому фільм орієнтований саме на молодь, і він викликає цікавість не тільки в Україні, але й багатьох країнах світу. Попри те, що у фільмі тема України й Польщі – основна, вона зрозуміла й у США, Канаді, Німеччині, Франції чи Італії. Отже, українське кіно зараз виходить на світовий рівень ширше й ширше. Чекатимемо на черговий фільм Олесь Саніна. ●

Фото з фейсбук-сторінки «шашкевичівки»

Підготувала **Леся САМЧИНСЬКА**

Свято, що примиряє та об'єднує

Традиція святкувати День святого Миколая глибоко пустила коріння по всій Європі. Нині це свято продовжує відроджуватися й в Україні.

Звідки походить свято?

Святий Миколай також відомий як Миколай Чудотворець за свої численні чуда. Це не вигадана особа, а історична постать – священник грецького походження з провінції Лікія Римської імперії.

Маленький Миколай народився 15 березня 270 року нашої ери на території сучасної Туреччини у місті Патарі провінції Лікія (нині півострів Теке). Він був сином Феофана і Нони – багатих та віруючих людей. Коли Миколай підріс, то перебрався до міста Мири, де його дядько-єпископ висвятив молодого Миколая у священники. Після смерті батьків Миколай витратив свій величезний спадок на допомогу нужденним. Він приносив до будинків бідняків їжу, одяг, іграшки для дітей. Свої добрі справи Миколай здійснював таємно, але згодом жителі міста дізнались, хто робить такі милосердні вчинки. У 325 році Миколай Мирлікійський відвідав Перший Вселенський Собор у Нікеї (нині місто Ізник, Туреччина), де його обрали єпископом. Упродовж багатьох років він був єпископом у Мирах.

За своє життя Миколай зробив багато добрих вчинків. Окрім допомоги бідним, він рятував полонених, невинних в'язнів від смертної кари, лікував хворих. Упокоївся єпископ 342 року, але навіть після смерті його добрі справи не припинилися. Моцці єпископа зцілювали

хворих, тому церква канонізувала Миколая як святого, а християни почали шанувати його як Миколая Чудотворця – опікуна подорожуючих, моряків, воїнів, хворих, бідних і нужденних.

Насправді мало хто знає, що взимку за григоріанським і новоюліанським календарями свято Миколая відзначають в день його смерті – 6 грудня. А 9 травня святкується «літній» Миколай. Саме в цей день моцці єпископа перевезли з Мири до міста Барі в Італії, де на честь святителя збудували храм. Моцці святого зберігаються там і сьогодні.

Як зачинались традиції святкування

Традиція святкувати День святого Миколая походить із середньовічної Німеччини. У X столітті 6 грудня в Кельнському соборі в день пам'яті святого Миколая учням церковнопарафіяльної школи стали роздавати солодощі. А пізніше в своїх будинках німці почали розвішувати черевички або шкарпетки, щоб святий Миколай таємно вночі поклав туди подарунки для дітей, щоб ті повірили в Божі чудеса. З Німеччини ці традиції швидко поширилися на сусідні країни Європи, зокрема на Польщу, звідки, ймовірно, перейшли і на Правобережну Україну, яка тоді перебувала під Річчю Посполитою.

У деяких країнах до дітлахів святий Миколай приходить зі своєю свитою. Його супроводжують двоє ангелів і двоє чортів. Ангели розказують своєму господарю про хороших дітей, які заслуговують на подарунок, а чорти – про неслухняну малечу, яка за свій непослух залишається без подарунка.

Вважається, що в Україну свято Миколая Чудотворця прийшло разом із християнством. Так, Миколая почали вшановувати за Всеволода Ярославича у 1088 році. Княгиня Ольга в XXI столітті в Києві на Аскольдовій горі збудувала в честь святого Миколая один з перших храмів Київської Русі. Через два століття храм Святителя Миколая був збудований і у Львові під горою Будельниця (зараз Княжа гора). З тих пір в Україні на честь святого Миколая збудовані сотні церков, а в Миколаєві споруджений навіть пам'ятник.

Із приходом радянської влади святий Миколай, як і всі інші релігійні постаті, був витіснений. Йому на заміну прийшов схожий вигаданий персонаж – Дід Мороз. Після здобуття Україною незалежності традиція святкування Миколая почала поступово відроджуватися. А у 2004 році у селі Пістинь Косівського району Івано-Франківська області на території Національного природного парку «Гуцульщина» відкрито садибу святого Миколая,

Українська марка. Фото з Вікіпедії

куди можуть завітати всі бажаючі в будь-яку пору року. Тут проводяться новорічні майстер-класи для дітлахів, а також працює пошта Чудотворця – на кожен дитячий лист помічники Миколая надають відповідь. Також в Україні щороку перед зимовим святом резиденції Святого Миколая відкриваються у різних містах: Львові, Києві, Дніпрі та інших.

Традиції святкування Миколая в Україні

Зазвичай в Україні на «зимового» Миколи починалися ярмарки, на яких продавали борошно і зерно. При цьому обманювати покупців вважалося гріхом, адже сам святий Чудотворець у цей день ходить по світу і стежить, щоб люди одне одного не ображали. З цієї ж причини на Миколая також укладалися договори і угоди.

На Слобожанщині зранку йшли на службу до церкви, а після служби влаштовували гостину: чекали на родичів, кумів. Цього дня вшановували зиму, варили та пили пиво, весело з піснями їздили на санях по селу.

Жителі Харківщини загадували на свято: «Як на Миколі іній – то буде овес». Зазвичай харків'яни святкували триденні Миколині святки. Готували святкову вечерю – кутю та узвар, щоб у наступному році мати хороший врожай на жито й плоди.

На Поділлі в цей день кожна родина чекала на «полазника» – чоловіка, який перший увійде до хати, адже це принесе щастя й багатство на весь рік. Намагались запобігти небажаним гостям, якими були старі баби і дівчата (вважалося, що вони приносять негатив), тому господар родини повинен був вранці першим обійти двір, зайти у хлів, нагодувати худобу зі словами: «Дай, Боже, добрий день. Щоби худібонька здорова була, та й я з тобою, ще й зі своєю жоною».

Схожі традиції мали і мешканці Київщини. Після церкви господар родини кропив свяченою водою свою господу, худобу та збіжжя і просив святого Миколая вберегти господарство та всю родину від хвороб і лиха.

На Херсонщині, якщо в цей день ішов сніг, говорили: «Миколай бороною трусить – дорогу стеле».

У західних регіонах України на свято Миколая молодь перевдягалася в ряженіх: група парубків на чолі з Миколаєм обходила двори і роздавала дітям подарунки, а неслухняним лишали палицю. Через Миколая закохана дівчина передавала подарунок своєму хлопцеві і навпаки.

А на Гуцульщині існував весільний обряд, коли молодих освячували іконою Миколая. Наречений ставав перед батьком, як перед святим Миколаєм, а наречена – перед матір'ю, як перед Богородицею.

Свято Миколая було особливо важливим для наречених. В цей день засилали сватів, а напередодні дівчата діставали зі скрині святкове вбрання та прикраси, в яких мали зустрічати сватів, готували рушники та наводили лад у хаті. Вважалося, що засватана на Миколая дівчина буде вірною дружиною і гарною господинею.

У багатьох регіонах на Миколая випікали обрядове розмальоване печиво, до якого додавали мед – миколайчики – у вигляді Миколая, ангела, коника, півника, ялинки тощо. Зазвичай це робилось після свята задля того, щоб дарувати випічку колядникам на Різдвяні свята. На Полтавщині розмір миколайчиків міг сягати до 50 см.

Також на свято Миколая було прийнято ворожити. Дівчата збирались надвечір разом, щоб дізнатись своє

Малюнок Нікіти Тітова. З його фейсбук-сторінки

майбутнє та побачити судженого за допомогою особливих предметів для ворожіння (дзеркало, свічки, каблучки, ножі тощо). І обов'язково на ніч загадували сон.

Цей день був останнім наприкінці року, коли можна було віддати борги. Вважалося, «якщо не повернули борг до Миколи, то вже не повернуть ніколи». А ще було прийнято пробачати в цей день всі образи, просити пробачення, миритися з ворогами. Наші предки казали: «На Микольщину клич друга, клич і ворога, обидва будуть друзі».

Сьогодні в Україні свято «зимового» Чудотворця особливо бажане для дітей. Перед святом зазвичай діти пишуть листа святому Миколаю з проханням про подарунок і вказують, що вони зробили хороше упродовж року. А у святкову ніч чемним та слухняним дітлахам Миколай кладе під подушку бажаний подарунок, а бешкетникам – різочку. ●

Святковий порадник

Що бажано робити у День святого Миколая

- Ходити до церкви, молитися святому Миколаю, роздавати милостиню.
- Пекти пироги і миколайчики.
- Миритися, пробачати і просити пробачення.
- Свататися.
- Дарувати подарунки близьким і рідним.

Що не можна робити у День святого Миколая

- Не давати і не брати гроші в борг, щоб не бути бідним увесь рік.
- Не ходити в ліс, бо можна заблукати або зустріти нечисту силу.
- Не сваритися, щоб не накликати нещастя.
- Не відмовляти у допомозі тим, хто її просить.

Церква в Чарній

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Фото Володислава Грабана

Сумний Святий Вечер в '23 році

Перший раз бою ся о святкування Різдва, а з таким страхом и трепетом не ждал ем тых Свят ани по 13 грудня 1981 рока. Навала немирного «русского миру» тіж не была и не єст спонуком до тых обав. Небо над Лемковином єст мирне, мам надію, же над нашыма головами не вкаже ся нич, што мало бы червены (адже русскы) зізвѣточки. Мы не мусиме боятися того, же русский кінджал розорве хыжу, а нияка русска ракета не «вилучыт» сьвітла и тепла.

Адже хыбаль зрозуміло, же бою ся не русского, а до-
машнього лиха. Не боял бы ся го, кед жыл бым на са-
моті, але мам родину и сусідів, а все треба шанувати
вшыткых як себе самого. Аджи мы Лемкы не сме єдно-
родным суспільством, таким як Грекы (православны), ци
Полякы (римо-католицкы). Не од вчера сме греко-като-
лицко-православны, часом ищы и інакше так змішаны и
сплянтаны, же єдности нигда в нас ніт. Греко-католики
так раділи, же врешті решт мают свого владику, тішыли
ся и з другого, а пак горділи митрополитом. Товды ни-
кому ани до головы не пришло, же біду на нас спрово-
дити можут якраз наші єпископы, так долго жданы и
так радісно пририманы. Новый календар зышол на нас

1 вересня як грім з ясного неба. Владикы, змінюючи календар, в літургійнім році загубили одно свято, а деякы іншы праві же накладали ся на стары празники. Єднако сес малий заколот з праві же дублюваныма святами (ани втрата Усікновеня чесной голови св. Йоана Хрестителя) не дал нам так міцно по голові, як зміна часу святкування Різдва. Владикы новым календарьом насильно «ущасли-вляють» нас, якбы сме были юж чыстима бортаками, якбы новий календар запровадити нас мал просто на пасовиска з кращом духовном пашом. Перед введеньом го припоминали, и то не раз, же Різдво Христове не єст звязане з 7 стычня, бо товды в юлянскым календарі якраз єст 25 грудня. Барз добрі знали сме о тім, як и сесе, же 7 стычня лем «православна» россия тепер буде святкувати Різдво (Білорусь Лукашенкы то тіж россия). И без владик знали сме, же цілий істинно православний світ Різдво вяже з зимовым переселіньом сонця (а не з календарьом), а оно все єст прецін в грудни. Нам ани путін, ани його архієрей календаря не давал, адже про того, же російська церква буде посьлідньом церквом остаючом при юлянскым календарі, мы календаря не мусиме міняти (кед жыл бым в Україні, без жадного ґаданя перешол бым на новий календар). Барз добрі знаме и сесе, же

ци то по новому (25 грудня) ци по старому (7 styczня/25 грудня) можеме святкувати лем наступну річницю народин Ісуса Христа. Справжнє Різдво Сына Божого не єст звязане з календарьом, Сын Богородиці може ся зродити в нас в кожій годині, каждого дня и ночи.

Моє побоювання о Різдво повязане єст з традицийом в якій жыєме прецін не од глони. Каждого рока в колядах співаме, же Цар над царями родил ся не в цісарских ци королівських палатах (єпископских тіж му не треба). Календар тіж до ничого не єст Богу потрібний, Бога час не обмежує. Він жеде лем нашого тепла и любови, стає чоловіком для нашого блага, з неба сходит, жебы нас до нього взяти. Думам, же Бога люблять тоты, котры шануют и люблять найменшого з посеред себе. Бог не жеде од нас люксусів, Цар Славы не мусит сідити на цацанім престолі, старчыт, же не проженеме Го зо свого жытя, же перед Сотворительом отвориме двері наших сердец. Богу до щесьця треба лем нашого запрошыня, приходит до нас, жебы сме в Бозі жили вічно. Ісус Христос не погордил яслами, адже не погордит и нашом сьвітлицьом. Коляды бесідуючы о тым вшыткым (же *Діва Сына рождає, же Бог Предвічний народил ся, же спочыл на сіні Бог необнятий*) сут неодмінном частком традиції, адже ани коляды, ани традиції так скоро помінати не можна (жыє в ней ищы неедно аджи дохристиянське вірування), а юлянский календар єст частком традиції. Ищы не так давно єден з наших єпископів о колядах такє бесідувал: *То поганський звичай коляда. А ще такі, як тут у вас, на гуцулах, то вже цілком не християнські. А ті ваші звичаї, які ви виробляете в колядниках, то безбожні.*¹ Добрий Бог дал, же церковна влада не змогла вышмарити коляд з нашого жытя, хоц воювати з нима зачала давно тому, и то не лем греко-католицка. В 1628 році московиты аджи выдали спеціальний указ, жадаючий, жебы люде: *коленды, овсеня и плуги не кликали*². Менш більше в тім самім часі український православний монах з Афону побратимам в краю такє радил: *Такий твій празник, не християнський, а диявольський. Коляди з міст та з сіл ученням виженіть, не хоче-бо Христос, щоб при його різдві диявольські коляди мали місце, але хай їх у свою прірву занесе. «Щедрий вечір» з міст і сіл у болота заженіть, нехай з дияволом сідить, а не ганьбить християн.*³ Хоц народил ся в Судовій Вишні (зато Вишенський), то до цна юж пересяк москвом (рускы князі заложыли єй на угро-фінских землях, на мочылах и зато назвом етимологічні навязує до болота). Вишенський лем єй служит, так само горячо як скорше митрополит Йона з Солигалича, котрий в половині XV столітя престол митрополита перенюс з Києва в москву. Цікаве, Вишенський в тым писмі твердит, же диявол найбарже не любит не латинской ци грецкой мовы, а якраз словяньской (не зове єй москальском, русском ци россійском, але хыбаль о ней думал). Кєд зачытал єм слова Вишенського (и указ з 1628 р.), зрозуміл єм, чом гнешні росіяне сьпівають головні лем українськы коляды, в рабській росії знищено вшыткы старинны коляды и новых не створено. Зато гнеска поют українськы, але ищы в есцее-сі (з москальском вымовом) и нигда не зовут їх українськыма, а малорускыма, бо лем такы можут выйти з їхнього русского горла. Відомо, в москалів нація єст на першім місци, а не Бог.

Так си голосно тепер думам: *Не знам, ци нашы єпископы новым календарьом не допоможут завершыти*

діла Акції «Вісла». Чы то не чудне, же якраз тепер прокуратор ствердил, же Акція «Вісла» то (о чудо) не выселіня, а евакуация, же она не єст геноцидом, бо не нищыла нас, лем нібы то давала охорону. Новый календар Лемкам як наразі не дал ниякого блага, а тратиме барз дуже, час покаже, ци не вшытко, што маме найціннійше. Деси од 2017 рока (од повороту греко-католиків до каплиці Святой Горы Явір) не є згоды медже нашыма єпископами (православным та греко-католицкым). Менш більше од товды ани не радят зо собом (в справі календаря тіж), але мы и так на штоден, по старому цілий час были сме єдно. Родина, сусіде, молодіж, хоц конфесийні розєднаны, святкували сме разом, разом сме постили, разом колядували, а пак гуляли. Вшытко робыли сме на хвалу того самого Бога. Диявол не спит, предкы бесідували, же там, де самому звоувати юж нич не годен, то бабу посилає. Не знам, ци не нашол іншой дороги. Думал и выдумал як послідных Руснаків, не ходячих на єпископских ретязках и цілий час мирні зо собом жыючих, порізнити и одокремити од себе юж на все. Шкода, же перед зміном календаря не обесідувано того з нами, так як то зробили єпископы в Україні. Думам, же греко-католицкы владыкы новым календарьом вписуют ся в старинну римску засаду (*Divide et impera*), котра юж на все може розвязати справу існування Русинів-Лемків в Польщы, втратнима будут не лем Лемкы, але и Українці, и Полякы.

Найбарже болит, же чорны хмары на старинну радіст святкування Христового Різдва спроваджают самы своїі. Входячим в новый календар старчыло лишыти отворену фіртку (так як сесе зробила Православна Церква в Україні), хоц лем ищы на даякий час, товды в греко-католицкых Лемків не было бы: *Сумного Святого Вечера '23 рока и сумной родины*. В хыжы будут вшыткы, але в сердцах буде не велика радіст, а сум невеликий. Што з того, же невеликий, кєд пословиця бесідує, же жычком дехтю мож спаскудити бочку меду. ●

1. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження. Головний редактор Ю. Г. Гошко, Київ, Наукова Думка, 1987 с. 256. Сут то слова греко-католицкого єпископа Станиславова (адже гнешнього Івано-Франківска), владыкы Григория Хомишина, з його посланя до духовенства єпархії станиславівской з 1907 р.

2. Р. Кирчів, *Українські колядки і щедрівки* [в:] *Колядки і щедрівки* Київ, Музична Україна, 1991 с. 6.

3. Глава 3. *ХАЙ БУДЕ ВІДОМО ВАМ, ПРАВОВІРНИМ (...) МАЛОЇ РУСІІ...* [в:] І. Вишенський, *Твори* Київ, Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1986 с. 56. Вишенський походил з Львівщыны, якисий час жыл в Луцку на Волині. І. Франко утримує, же сес лист написал около 1596 рока, юж по підписаню унії з Римом.

Зима в Бескиді

РЕЦЕНЗІЇ

«Королі репу» – кримінальний, музичний фільм, драма. Режисер: Мирослав Латик. Сценарій: Мирослав Латик, Роман Магрук, Олексій Комаровський. Актори: Михайло Дзюба, Антон Веллбой, Ірма Вітовська, Каріна Химчук, Юрій Кулініч, Дмитро Хом'як, Андрій Борис. Виробництво: Україна, 2023. Тривалість: 100 хвилин.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Гармонія життя та музики

Однією з цікавинок на Ukraina! 8. Festiwal Filmowy стала музично-кримінальна драма «Королі репу». Це молодіжний фільм, де розповідається про долю двох друзів – Жені «Арахіса» та Діми «Казана». Хлопці намагаються зробити своє життя успішним і мріють виступити на сцені сільського клубу, щоб стати врешті відомими. Вони пишуть музику, не зовсім вдало, та молоді репери цим не переймаються. У Діми плани на майбутнє прості та невибагливі – сподобатися продавщиці Світці, яка, у свою чергу, мріє вдало вийти заміж і покинути село. Натомість Женя «Арахіс» повністю задоволений своїм спокійним життям і робота на місцевій заправці його цілком влаштовує. Але одного разу життя Діми різко змінюється, коли він зустрічає колишнього товариша, а тепер кримінальника, який пропонує йому роботу водія з хорошою оплатою. «Казан» приймає пропозицію і мимоволі стає учасником кримінального світу.

Під час перегляду фільму часто здається, що головні герої не здолають труднощів та відступлять під натиском проблем, втрачати віру у свої сили, але це тільки ще більше інтригує до перегляду. І в цій привабливості вибудованого сюжету є безсумнівна заслуга творців стрічки, які, однак, виявилися ще й майстрами візуального мистецтва. Відповідно підібрані ракурси дозволяють глядачам зануритися в атмосферу фільму та відчути кожну деталь сюжету. Яскраві палітри кінострічки підкреслюють емоційність того, що відбувається на екрані. Кожна сцена переходить в іншу легко та природно, створюючи враження єдності всієї історії.

В «Королях репу» притягає увагу також його різножанровість, він сподобається як любителям комедій, так і тим, хто надає перевагу драмам. Фільм розпочинається ніби

комедія про двох аутсайдерів, що жартують і створюють різноманітні абсурди у своєму маленькому селі. Їхні мрії про виступи у місцевому клубі та прагнення втекти від нудоти до «великого міста» виглядають водночас і наївно, і симпатично. Але в певному моменті фільм набуває серйозності, а сцени перестають бути смішними, на екрані з'являється справжня кримінальна драма. Фільм легко переключає нас з комедії на трилер і з трилера на драму. Цей контраст створює відчуття непередбачуваності і тримає в напрузі до самого фіналу.

Окремо варто відзначити музичний аспект. У фільмі звучать пісні українських гуртів «Калуш», «ТНМК», «Скрябін», «Kazka», «Yarmak» та інших виконавців. Цей супровід доповнює загальну атмосферу стрічки та створює то сумний, то веселий настрій. Музика, яка звучить під час фільму, нагадує глядачам, що в Україні пишуть композиції, які гідно конкурують із сучасною зарубіжною музикою. «Королі репу» – один з перших українських фільмів, де звучить так багато якісного українського хіп-хопу. Варто відзначити, що останні роки цей напрямок успішно розвиває гурт «Калуш», вони одні з тих виконавців, які викликали щирий міжнародний інтерес до українського репу.

Відомим музикантом є один з акторів фільму, а саме той, хто грає «Арахіса», – Антон Веллбой, автор хітів «Гуси» та «Вішні». Співак особисто пережив всі труднощі музиканта-початківця, тому його роль у фільмі виглядала щиро та без фальші. Гра його друга «Казана» – Михайла Дзюби – теж була дуже вдалою. Актору вдалося передати всі нюанси характеру свого персонажа. «Казан» – сильний та рішучий, дотримується власних принципів та переконань. Він не схиляється перед тиском та залишається вірним своїм ідеалам.

Поруч з молодими акторами-початківцями у кадрі були такі відомі та досвідчені актори, як Ірма Вітовська та Юрій Кулініч. Їм дісталися емоційно складні ролі. Ірма грає повою Нінку «Обочину», що, можливо, є однією з її найнестандартніших ролей. Натомість Кулініч грає бандита «Сухого», якого можна назвати справжньою окрасою фільму. Актор дуже переконливо зіграв жорсткого лиходія.

Цікавою спробою показати різноманітність та багатогранність українського суспільства було залучення темношкірого механіка, що можна сприймати як спробу розширити глядацьке сприйняття, а також як своєрідну алюзію до закордонних фільмів, де подібна різноманітність активно використовується у фільмах про гангстерів.

«Королі репу» додають свіжості та оригінальності українській кіноіндустрії. У фільмі показана подекуди сумна правда життя молодих людей, що мешкають у провінції, але водночас й їхня чуттєвість та сміливість, що часто межує із безрозсудністю. Перегляд фільму вселяє гордість та надію в те, що український кінематограф має великий потенціал, а картини, які він створює, викликають інтерес як у українських глядачів, так і в міжнародній аудиторії. ●

- **ЗАПРОШУЄМО НА БЛАГОДІЙНУ МАЛАНКУ 2024 У КОШАЛІНІ** 13 січня 2024 року (субота), початок о 20:00, KLUB PODCHORĄŻEGO CSSP (ul. Wojska Polskiego 66, Koszalin). До танцю гратиме ансамбль «Хата Вуя Бена» з Ольштина. Допомога воюючій Україні! Детальна інформація та резервація місць за номерами телефонів: 94/ 342 64 70 (домівка), моб. тел. 884 994 009, 609 856 353. КІЛЬКІСТЬ МІСЦЬ ОБМЕЖЕНА!
- **МАЛАНКА У ТШЕБ'ЯТОВІ!** Забава відбудеться 20.01.2024 о 20:00. До танцю гратиме гурт «The Ukrainian Folk». Організатори гарантують теплі і холодні страви та веселу забаву до рання! Місце проведення – Домівка ОУП, вул. Śluzowa 21. Кількість місць обмежена! Детальніша інформація та резервація місць за номером телефону: +48 609 271 201 (Богдан Патра). Щирі серця запрошуємо всіх охочих до спільної забави!
- **ЗАПРОШУЄМО НА МАЛАНКУ 2024 ДО ЃДАНСЬКА!** 13 січня 2024 р. (субота) о 20.00. Будинок культури MŁYNIĘC (ul. Pilotów 3, Gdańsk-Zaspa). До танцю гратиме гурт HARAŁD. Резервація місць – тел. 724 999 192 (Андрій)

Передплата «Нашого слова» на 2024 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	115,00 зл	230,00 зл	460,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	127,00 зл	254,00 зл	508,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
410,00 зл	820,00 зл
95,00 євро	190,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
435,00 зл	870,00 зл
150,00 дол КАНАД.	300,00 дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
435,00 зл	870,00 зл
115,00 дол США	230,00 дол США

ДО УВАГИ БАТЬКІВ!

Надсилайте нам фотографії ваших дітей, які народилися в 2023 році. Для того, щоб вони з'явилися у святковому номері нашої газети, чекаємо на знімки до 25 грудня на електронну адресу редакції: redakcja@nasze-slowo.pl.

Просимо зазначати ім'я, прізвище, вагу, зріст, а також місцевість – бажано українською мовою. Чекайте відповіді на свій лист. Якщо відповіді немає, значить, редакція не отримала фото.

В такому разі просимо надіслати мейл ще раз або телефонувати нам: +48 (22) 677-88-10.

Редакція «Наше слово»

УВАГА! Ruch не приймає нові замовлення на передплату газети на 2024 рік.

Замовити тижневик «Наше слово» можна у поштових відділеннях Poczta Polska, редакції «Наше слово» та через KOLPORTER.

- Кавалер з Канади, працюючий, 42 роки, запрошує панну, українку у Канаду з метою одруження. Або можу повернутися до Польщі. Контакт: тел. 15198361135.

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: <http://ukraincy.org.pl> **Fotokład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

Дім для людей і мрій

**Разом
збудували –
разом
відбудуймо!**

Завершується черговий великий етап відбудови Народного дому у Перемишлі. Наступні два поверхи будуть доступними для громади.

Дуже просимо про підтримку в цей ключовий момент!

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu

ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

USD: 61 1600 1462 1838 9708 6000 0002

SWIFT: PPABPLPK

Tytuł: Darowizna na działalność statutową

PayPal

narodnyj.dim@ukraincy.org.pl